

відновлювати свої права. Повністю це вони змогли зробити після розпаду Радянського Союзу.

Висновки. Саме завдяки національній пам'яті греків про їх примусове переселення з Криму Російською імперією, обмеження в правах та примусову асиміляцію, а також репресії греків у 1930-х рр. зумовили їх проукраїнську позицію з початком агресії Росії на Донбасі. Підтримка України грецькою меншиною у Донецькій області стала одним з важливих чинників збереження районів компактного проживання греків під контролем України, а саме: Володарського району та Маріуполя з прилеглими територіями (Донецька область).

Список використаних джерел

1. Гедьо А.В. Переселення греків з Криму у 1778 році // Український історичний журнал. – 2001. – №1. – С.73–83.
2. Рибалко Олександр. Кримські греки Донеччини. Від Константинополя до Урзуфа // Тиждень.ua: <http://tyzhden.ua/Society/137889>.
3. Греки Приазов'я згадали репресії 1937 року // Телеканал До тебе: <https://www.youtube.com/watch?v=1aaDX4k-IXw>.
4. Нацменшини на лінії розмежування: греки Приазов'я // Радіо Свобода: <https://www.radiosvoboda.org/a/greeks-of-the-azov-sea/28989654.html>.

Возняк Т.

*магістрантка II курсу спеціальності 106 Географія
Науковий керівник – проф. Заставецька Л.Б.*

РЕЛІГІЙНІ КОНФЕСІЇ НА ТЕРНОПЛЬЩИНІ

Актуальність дослідження. Упродовж 2010-2018 рр. відбулися значимі зміни в конфесійно-церковному самовизначенні громадян, які відносять себе до православ'я: число вірних Української Православної Церкви зменшилося майже вдвічі (з 24% до 13%), натомість так само майже вдвічі зросло число вірних Української Православної Церкви – Київський патріархат (з 15% у 2010р. до 29% у 2018р.).

Основна частина. Упродовж 2010-2018рр. практично не змінилася частка прихильників національної орієнтованості церкви та релігії; наразі вона становить близько третини опитаних, проте порівняно з 2014 р. стало менше противників такої точки зору. Істотно відрізняються позиції з цього питання вірних різних церков: якщо серед вірних УГКЦ прихильники національної орієнтованості церкви та релігії становлять більшість (57%), серед вірних УПЦ-КП – відносно

більшість (47%), то серед вірних УПЦ відносно більшість (49%) становлять противники такої точки зору.

Рівень і характер релігійності українського суспільства. Число тих, хто вважає себе віруючим, у 2010-х роках було більшим (коливалось у діапазоні від 67% до 76%), ніж у 2000 р. (коли воно становило 58%). Дослідження 2014 р. зафіксувало зростання, порівняно з «довоєнним» 2013 р., числа тих, хто вважає себе віруючим, з 67% до 76% – цей показник досі залишається найвищим за всі роки спостережень. Після цього спостерігалось його зниження (до 67%, тобто до рівня 2013р.), але у 2018 р. зафіксований дещо вищий рівень – 72% (тобто близький до рівня 2016 р., коли він становив 70%).

Конфесійно-церковне самовизначення. З 2000 р., коли Центр Разумкова вперше провів опитування з релігійної тематики, відзначалася стала тенденція поступового зростання частки вірних УПЦ-КП серед громадян України – якщо у 2000 р. вони становили 12%, то у 2018 р. – 29% усіх опитаних. Частка вірних УПЦ помітно зросла між 2000-м і 2010 рр. (з 9 до 24%), проте надалі спостерігалось її зниження (до 12% у 2017 р.). У 2018 р. цей показник не змінився на статистично значимому рівні (13%) порівняно з 2017р.

Греко-католицизм на терени Тернопільщини впроваджено після приєднання до Унійної Церкви Львівської єпархії.

У 1946 р. на території області діяли 8 чоловічих монастирів, 4 жіночих і 18 жіночих чернечих груп УГКЦ: згромадження василіян, редемптористів, студитів, служебниць, сестер Пресвятої Родина та Святого Йосафата (близько 200 осіб).

На Синоді єпископів УГКЦ (травень 1992 р.) створено Тернопільську і Зборівську єпархії.

Згідно з рішенням (2000 р.) Синоду єпископів УГКЦ Тернопільщина була поділена на дві єпархії: Тернопільсько-Зборівську (владика Михаїл Сабрига; після його смерті від 1 липня 2006 – адміністратор, а потім ординарій владика Василь (Семенюк); із осідком у Тернополі) та Бучацьку (владика Дмитро (Григорак), осідок у м. Чортків).

На Тернопільщині на 1 січня 2007 р. – 290 релігійних громад УАПЦ, 1 Тернопільсько-Подільська єпархія (глава – митрополит Мефодій), 1 монастир, 1 духовний заклад – семінарія у місті Терєбовля, 72 священнослужителі, 55 недільних шкіл, 81 культова споруда у власності, 173 – у користуванні, 28 храмів у почерговому користуванні, 4 приміщення пристосовані під молитовні.

На 2007 р. в Тернопільській області Православна церква Київського патріархату нараховувала: 2 єпархії – Тернопільсько-Кременецьку (очолює владика Іов) та Тернопільсько-Бучацьку (владика Нестор),

207 громад, 2 монастирі (3 черниці), 2 духовних навчальних заклади, 243 священнослужителі, 94 недільні школи.[3]

Станом на 1 січня 2015 до складу Тернопільської єпархії УПЦ КП входило 345 парафій у 16 благочиннях по адміністративних районах області, зареєстровано 3 монастирі. Загальна кількість священнослужителів – 259.

РКЦ Тернопільщини належить до Львівської архієпископії і поділяється на 2 деканати – Тернопільський і Чортківський, частина РКЦ (Бережани, Підгайці) належить до Галицького деканату (Івано-Франківської області).

На Тернопільщині діяли монастирі бернардинців. Вони були зведені в Гусятині (1610), Збаражі (1627), Бережанах (1638); костели – в селах (нині Збараського району): Грицівці (1894), Стрийка (1901), Максимівка та Синява (1908), Зарудечко (1934), Кретівці (1936). Нині бернардини на Тернопільщині мають монастирі в м. Збараж і с. Старий Скалат Підволочиського району[9].

Близько 1720 року князь Міхал-Сервацій Вишневецький заснував колегію єзуїтів у Крем'янці, яка проіснувала до 1773 року.

Єзуїти перебували на Західній Україні до 1939 р. У 1891-1901 рр. в Тернополі зведено єзуїтський костел (в радянський час перебудований на цивільне приміщення).

Є у Тернопільській області і адвентисти. Тут діє 15 громад: у м. Тернопіль по вул. Чумацька, 29, у містах та містечках Кременець, Збараж, Підволочиськ, Чортків, Тербовля, Бучач, Гусятин, Золотий Потік, Ланівці, Товсте, Шумськ, у селах Богданівка, Великі Вікнини, Кам'янки.

В області діють 16 громад Всеукраїнського союзу об'єднань ЄХБ (баптистів), які мають 10 недільних шкіл. Також є 3 громади, що не входять у дане об'єднання, одна з них має недільну школу.

На Тернопільщині є лютерани, які належать до Української Лютеранської Церкви і мають парафії в м.Тернопіль, с. Лазарівка та м. Кременець. В області є єдиний в Україні навчальний заклад УЛЦ – Лютеранська богословська семінарія Святої Софії (ЛБССС).

У 1924 р. в Тернопільському воєводстві — 2484 лютерани, які проживали в 23 німецьких поселеннях-колоніях: м. Чортків, села Полівці, Ягільниця (нині Чортківського району), Бекерсдорф (нині належить до с. Новосілка Підгаєцького району), Конопківка (нині Тербовлянського району), Броніславівка та Казимирівка (нині Зборівщина) та інші.

Перше хрещення Євангельських Християн на Тернопільщині відбулося 21 серпня 1921 р. в с. Свинюхи (нині Очеретне)

Кременецького району (засновник громади – П. Довгалюк). Згодом виникли громади в селах Печірна і Передмірка, нині Лановецького, Старий Олексинець Кременецького, Бичківці Шумського, Костянтинівка, Великий Глибочок, Малий Ходачків Тернопільського районів.

У 1921-1945 рр. на Тернопільщині було 82 громади (органіції).

На 1 січня 2010 зареєстровано 103 релігійні організації ХВС, у тому числі 1 обласне об'єднання, 99 релігійних громад, 1 місія і 2 духовні навчальні заклади. Працюють 165 священнослужителів, 54 недільні школи, є 66 культових споруд. Керівник обласного об'єднання ХВС (п'ятидесятників) – єпископ В. Терещенко.

На сьогодні в Тернопільській області діють 35 релігійних громад Свідків Єгови, у тому числі 13 – у м. Тернопіль, які об'єднують близько 3 тис. членів; старійшина – З. Ткач. Культові споруди збудовані у містах Тернопіль (2), Борщів, Бучач, Терембівля та в с. Горигляди Монастирського району [12].

Висновки. Ставлення громадян до різних релігій і релігійних течій є переважно або позитивним, або байдужим. Найчастіше висловлювалося позитивне ставлення до православ'я – 78% (від 82% у Центральному регіоні до 74% – на Сході). Позитивне ставлення до греко-католицизму висловили 42% респондентів, байдуже – 39%, негативне – лише 4%.

Стосовно всіх інших релігій і релігійних течій загалом по країні переважає байдуже ставлення, однак, привертають увагу й досить значні частки опитаних, які засвідчили негативне ставлення, зокрема до ісламу (19%), євангелічних і харизматичних церков (16%), іудаїзму (14%), протестантизму (13%). У питанні ставлення до деяких релігій і релігійних течій дуже виразними є регіональні відмінності. Так, на Заході переважна більшість (74%) опитаних засвідчили позитивне ставлення до греко-католицизму – тоді як у решті регіонів відносна більшість опитаних є до нього байдужими (від 46% у Центрі до 38% на Півдні); подібним є розподіл позицій стосовно римо-католицизму: на Заході позитивне ставлення до нього виявили більшість (61%) опитаних, у решті регіонів відносна більшість засвідчили байдуже ставлення (від 49% у Центрі до 39% на Півдні).

Спостерігаються певні відмінності у ставленні до окремих конфесій також і від церковно-конфесійної належності респондентів. Так, якщо відносна більшість (48%) вірних УПЦ-КП висловлюють позитивне ставлення до греко-католицизму, то відносна більшість (45%) вірних УПЦ ставляться до нього байдуже. Така ж тенденція виявляється і у ставленні до римо-католицизму – відносна більшість (43%) вірних

УПЦ-КП позитивно ставляться до нього, тоді відносна більшість (46%) вірних УПЦ – байдуже.

Список використаних джерел

1. Гуцал П., Ониськів М. Бернандинці // Тернопільський енциклопедичний словник: у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. — Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2004. – Т. 1 : А – Й. – С. 115.
2. Історія Тернопільської єпархії // Сайт Тернопільської єпархії УПЦ КП.
3. Підставка Р., Рибчинський О. Язловець – 640. Історія, архітектура, туризм. – Збараж, 2013. – С. 6.
4. Стоцький Я. Римо-католицька церква на Тернопільщині // Тернопільський енциклопедичний словник : у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2008. – Т. 3 : П – Я. – С. 180.
5. Стоцький Я. Українська православна церква Київського патріархату (УПЦ КП) на Тернопільщині // Тернопільський енциклопедичний словник: у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2008. – Т. 3: П – Я. – С. 490.
6. Стоцький Я. Українська православна церква Московського патріархату (УПЦ МП) на Тернопільщині // Тернопільський енциклопедичний словник: у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2008. – Т. 3: П – Я.

Гуменюк В.

*магістрантка I курсу спеціальності 014 Середня освіта (Географія)
Науковий керівник – доц. Потокій М. В.*

СТРУКТУРНІ ЗРУШЕННЯ В ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ (НА ПРИКЛАДІ ЕКСПОРТУ ТОВАРІВ)

Метою статті є показ змін, що відбулися за останні п'ять років у структурі експорту товарів із Тернопільської області, виявлення причин таких змін.

Виклад основного матеріалу. В Тернопільській області обсяги зовнішньої торгівлі товарами невинно зростають. Цьому сприяють як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники, серед яких зростання виробництва товарів, що призначені для вивезення за межі області, потреба в таких товарах в країнах-партнерах, цінова політика тощо.

Із року в рік змінюється кількість підприємств і закладів Тернопільської області, які здійснюють експорт товарів, а також число країн-партнерів у зовнішньоторговельних зносинах (таблиці 2 і 3).